

Noget, hvis han ikke ved alvorlige og dybe Studier først havde tilegnet sig det, der var virket af hans Forgængere.

Med Hensyn til Hæderheden af Kunstnerne, vil man vel indrømme det Samme. Ingen Phidias eller Praxiteles opstaaer pludselig uden Forgængere. Fjærend Phidias bragte Billedhuggerkunsten til den højeste Spide i den Retning, hvori hun gik, havde den allerede naaet en stor Udvikling gennem tidligere Kunstnere. Kalamis og Pythagoras vare ypperlige Billedhuggere før Phidias, de stode allerede meget nær ved Kunstens Toppunkt, og han behøvede kun at gaae et Par Skridt videre for at naae det. Men hvilken Række af Udviklingsstrin ligger der ikke mellem de her nævnte Kunstnere og de tidligere Aarhundreder; og hvis den ene Kunstner nu blot kunde komme et halvt Skridt videre end sine Forgængere, da stod han allerede som et betydningsfuldt Led i den store Række. Den Største var tillige den Lykkelige, den, der kom som Arving til den rige og betydningsfulde Fortid, og der havde Genie nok til, idet han greb hvad Fortiden havde givet, at lægge saa Meget til, at den Bygning, der var nær sin Fuldbærelse, nu virkelig kunde naae denne. Dette bekræfter Sandheden af Goethes Paastand, at man for at fuldføre noget Udviklingsstrin, ikke blot maa være et stort Genie, men tillige maa have arvet en stor Arv fra Fortiden.

Behøver jeg at lægge til, at hvad der ovenfor er sagt om Billedhuggerkunsten, ogsaa gjælder om Maleriet. Jeg skal her kun i saa Ord give nogle korte Antydninger. Ogsaa Maleriet kan sammenlignes med en Bygning, der hæver sig langsomt gennem Sæller under mangfoldige Kunstnere. I Byzantinernes stagnerede Billedverden sover Kunsten sin Vintersøvn gennem Middelalderen. Men nogle Minder fra den antike Verden har den dog bevaret. Disse følge den ind i dens Dødsstadiet, der endnu varslar om, at Livet ikke ganske er forsvundet. Endelig da Cimabue svang sin Trællestav over den, syntes den at vaagne halvt og at finde sig paa sin store Opgave. Men det gik hermed ligesom i Foraaret, naar den første Crocus slaaer sine Blade op: der kan være langt endnu, til det ret bliver Sommer. Gennem de florentinske Malere, gennem den umbriske Skole og flere andre maatte Kunsten gennemløbe en lang Række af Udviklingsstrin, og mangfoldige store og begavede Kunstnere maatte række herved andre Haanden, før de lykkelige og udbalte Nander kom, der støttede sig til deres Forgængeres Arbejder kunde fuldende det Hele.

Alt dette vil man vist heller ikke negte, naar Tælen er om de andre Kunster, men med Hensyn til Poesien synes man undertiden at betragte Sagen anderledes. Jeg mener ikke hermed, at de, der undersøge det Hele grundigt og der stræbe at overskue Tiderne i deres Sammenhæng, her skal ledes vild. Men der gives dog ogsaa Mange, selv blandt dem, der sætte sig paa Dommerstolene i Journaler og Dagblade, hvilke, fordi de ikke have klarer sig for sig hvad Originalitet egentlig betyder, anlægge en falsk Maalestok i denne Henseende; ja, hvad der er værre endnu, der gives ogsaa dem, der, fordi de ere tilbøjede i Coteri- og Partihensyn, ikke ville see Sandheden, selv naar den ligger dem soleklar for Øinene. Og vel at mærke her kunne Coterierne være saa store, at de omfatte et heelt Folk. Kun naar man tager Hensyn hertil, kan det forstaaes, at en saa ublu og ubevillig Befkylndning, som den, vi her have med at gjøre, kan blive hørt i lang Tid, uden at vække Modsigelse.

Det sande Forhold er i Poesien aldeles eensartet med det, der finder Sted i de øvrige Kunster. Ogsaa her arbejde Kunstnerne Haand i Haand, ogsaa her slaaer den længstforbundne Oldtid igjen op af sin Grav, for at sammenknyttes med det nye og friske Liv i de senere Geniers Værker, og selv da, naar Digteren ikke veed det, er han dog baaret og beandret af det Gamle, der tillige, fra den anden Side betragtet, er det evig Unge, der aldrig kan forgaae, og kun paa denne Maade faae baade Livet, Videnskaben og Kunsten deres Betydning og deres rette Sammenhæng.

For foreløbig at give et Par Exempler i denne Henseende, skal jeg minde om enkelte af de Charakteristikationer, som Comikerne have benyttet: Den stortalende Soldat f. Ex., hvis Charakter Holberg med saameget Lune har fremstillet, er dog, naar man blot seer paa de store Hovedtræk, fra Begyndelsen af ikke hans Opfindelse, men kan forfølges langt op igjennem Tiderne. I Plautus' „Miles gloriosus“ er allerede Forbilledet tilstede, skjøndt det her udvikler sig under andre Forhold. I Storpræleren Thraso hos Terentius gjenfinde vi en anden Side af Forbilledet; ja man har endog opviist ikke blot enkelte Indfald, men endog hele Scener og Situationer, som Holberg her har benyttet; f. Ex. den Scene, hvori Thraso stiller sig bag ved Hæren, da han vil storme sin Eftedes Huus. Ligesom Jacob von Tshybo, saaledes præler ogsaa Thraso med sin Lykke hos Kvinderne, ogsaa han er meget stolt over et toset Indfald, hvormed han mener at have slaaet en Modstander af Marken, osv. — Men denne Charakter peger dog endnu længere tilbage. Den første Grundtypus dertil skriver sig egentlig fra de Tider, der fulgte efter Alexander den Stores Erobring; thi den Gang svimlede det uden Tvivl for Grækerne Vine, og de store og vidunderlige Gjæringer, der vare skete, kunde let fremkalde Troen paa det,

der var endnu vidunderligere. Hvad var da mere naturligt, end at præleriske Perioner greb denne Leilighed, der maatte aldrig i Verdenshistorien efter en saa stor Maalestok er vendt tilbage, til at oppinde colossale og phantastiske Løgne om deres Bedrifter i de fjerneste Lande. Dette kunde de saameget sikrere vove, da Grækerne tidligere næsten Intet kendte til den nyere Verden, hvorigennem Alexander havde ført sin Hær, og da de saaledes alt i Forveien vare tilbøjelige til at befolke den med alle de Vidunderer, som en letbevægelig Phantasi kan udklæfte. Saaledes fik de Digtere, der levede paa den Tid, de ypperligste Modeller til deres comiske Skildringer, og hos dem er det igjen, at Plautus og Terentius have laant Grundtrækkene til deres Fremstilling, skjøndt de vel ogsaa i den Verden, der omgav dem, kunde finde Stof nok til at gjøre Fremstillingen endnu fyldigere. Imidlertid findes der vel neppe Noget, der giver en klarere Indsigt i, hvorledes de digteriske Anstuelser vandte gennem Tiderne, og hvorledes de ældste Aarhundreder ogsaa i denne Retning virke paa de senere, end at den Charakter, som vi saa tydelig seer for os i Holbergs Skildring, allerede havde sit første Originalbillede i Alexander den Stores Tidsalder.

Skal vi da nu sige, at Holberg ikke har været andet end en Plagiarius, og at han kun har efterlignet en Charakter, der allerede for over tusinde Aar siden var fremstillet for Verden. Dette vil dog vel neppe Nogen for Alvor paastaae. Holberg har her ligesaa lidt tilegnet sig Noget med Uret, som Phidias eller Rafael have tilegnet sig Noget med Uret, da de, for at frembringe deres Mestværker, støttede sig til deres Forgængeres Arbejder. Holbergs store Fortjeneste ligger netop deri, at han, uagtet Charakteren allerede syntes at tilhøre en længst forsvunden Tid, dog har vist saaledes at gjenføde og fornye den, at den endnu taltaler os, som om vi havde seet og kendt den, og som om den var slaaet ud af Livet. Ja han har udhvret den gamle Charakter med en saa stor Fylde og Rigdom, hentet fra den Verden, der omgav ham, at det, der for kun virkede paa os som et fjænt og fremmed Billede, nu slaaer for os som en Realitet, en Sandhed, til hvilken vi virkelig sætte Tro uagtet alle comiske Overdrivelser.

Hvad her er sagt om en enkelt Charakter, kan anvendes paa mange flere. Molières „Gjerrige“ har, bortset fra de nærmere Forbilleder hos Italienerne, allerede tidligt haft sin Forgænger i Plautus' „Aulularia“, og man kan vel ogsaa her paavise Træk, som Molière har laant. Og dog er der en Rigdom, en Fylde, en sprudlende comisk Kraft i Molières Charakterfremstilling, der vistnok sætter det over sit Forbillede. Naar man paa den Maade kan gjøre et saan frugtbringende, saa har man vel Ret til at laane. Overhovedet er der flere Charakterer, f. Ex. Synthegejsten, der allerede forekomme i ældgamle Fremstillinger, før Aristophanes fremtraadte. — Den listige Tjener, den udsvævende Søn, den hidlige gamle Fader ere Figurer, der maae betragtes som en almindelig comisk Eiendom, og naar Nogen nu er istand til, idet han benytter det gamle, tillige at afvinde det en ny Side, hvorved det, der længst syntes henblegnet, atter gjenoplives og møder os i fornyet Ungdomskraft, saa fortjener hans Fremstilling Navn af original, om saa tusinde Digtere før ham havde forsøgt sig i samme Retning.

For ikke at blive vidtløftigere, end det her behøves, skal jeg ikke længere opholde mig ved den almindelige Sammenhæng i den hele Verdenslitteratur, men jeg skal strax gaae over til vor egentlige Hovedopgave, og jeg mener da, at det vil blive let at bevise, at den bedre Deel af vor Litteratur i sin Aand og sit Bæsen netop er eiendommelig for os, og at den ikke har været mere paavirket af det Fremmede, end det var nødvendigt, hvis man ikke vilde sjerne den friske og bestandig fornyede Livsbevægelse, der netop fremgaar deraf, at det Eiendommelige og Rationale tillige optager det almindelige Verdensselement i sig.

Hvad nu først vor ældste Fortid angaaer, da kan der naturligtvis i den ikke være Tale om nogen Litteratur, efter som Bøger dengang af gode Grunde ikke bleve skrevne. Men det vide vi dog, at Danmark i gamle Dage i Forening med det øvrige Norden besad en Stat af Oldtidsmyther, der i Størhed og Consequens søger sin Lige, et Rigdomsvæld der, skjøndt det nu tildeels ligger skjult bag Tidernes Laage og vanskelige heelt kan gjenneforskes, dog synes at udspirne fra vidunderlige Dybder i Aandens Verden. Mod disse mythiske Sagn kunne vore sydlige Naboer vanskelig sætte Noget, der i Betydning og dybere Sammenhæng kan maale sig dermed, heller ikke skal de med mindste Stik af Ret kunne vise, at disse Myther ere laante fra dem.

Betragte vi dernæst Forholdet mellem det danske og tyske Folk i Middelalderen, saa maa det vistnok anerkjendes, at deres Digterværker, ifølge det oprindelige Slægtskab imellem Folkstammerne, og ifølge Landenes Naboskab og indbyrdes Samkvem, have haft mange Punkter, hvori de berørte hinanden, og der synes her at have fundet en Begejstringens Sted, hvori Mellemregningen i vor Tid ikke vilde være let at opgjøre. Hvad det store tyske Heltedigt „Nibelungenlied“ angaaer, saa er det imidlertid en bekendt Sag (uagtet det høie Værd man vistnok maa tillægge dette Digt), at det Sagn, der ligger til Grund derfor, i sin rene og mest betydnings-

fulde Skikkelse er nedlagt i den ældre nordiske Edda. Og da nu flere af de dybere Træk, der forekomme her, ere udelatte eller forvanskede i „Nibelungenlied“, og da den Sammenhæng, der i de nordiske Sange findes imellem Sigurds Skjebne og de gamle Gudemyther, i dette Digt synes forglemt og fortrængt af phantastiske Forestillinger fra Middelalderen, saa er det temmelig sandsynligt, at det snarere er Tyskland, som her er i Gæld til os, end at vore gamle Heltedigt skulde have laant Noget hos det.*) Muligt er det dog ogsaa, at der har været en ældre Rilde, hvorfra begge Digterværker have deres Oprindelse. Men selv i dette Tilfælde er det vist, at Heltedigtene i den ældre Edda, der ere gjenneførte med en saa streng Consequens, og der ere digtede i en saa ægte nordisk Stil, idetmindste ere ældre, end Alt hvad i denne Retning er kommet til os fra Tyskland.

Men paa den anden Side bør det heller ikke negtes, at en eiendommelig Omklistning her har fundet Sted, og at den omtalte Sagnkreds, der tidligere paa en original Maade var uddannet i Norden, senere, da Oldtidens Heltedigt vare glemte, er kommen tilbage til os i en Slags Ferskladning, der mere minder om „Nibelungenlied“, end om de ældre nordiske Digterhæver. Saaledes have vi, som bekendt, tre Kæmpesanger om Grimhilds Havn, og een, der bærer Navn af Brynhilds Vise, i hvilke der vistnok findes ægte nordiske Træk, og selv saadanne, der ligesom gennem Taager pege hen mod den ældre Sagnkreds (f. Ex. det dunkle Minde om Slarbjerg i Brynhildsvisen), men dog synes de i det Hele at slutte sig nærmere til det tyske Heltedigt. I Sangene om Diddrik af Bern og hans Kæmper spores der ogsaa en indlydende Indflydelse, skjøndt Behandlingen er ægte nordisk. Men ved Siden heraf ere vi tillige saa mange delige Sange fra vor egen Heltedigt, der, hvad enten man seer hen til vore vidunderlige Trylleviser, eller vore historiske Mindekvad, ganske ere vorede paa vor egen Grund, at Ingen med Rette skal kunne paastaae, at den danske Middelalder har manglet en rig og skøn og eiendommelig Poesi. Ja, naar vi ved Siden heraf heste vort Blik paa vore ældre mythiske Digte (som vi foretænke naturligvis dele med hele Norden), da kunne vi ganske rolig bære vore Henders Bagtælsker, thi vi kunne allerede henpege til en dobbelt Digterverden i en fjern Fortid, der indeluttede en saadan Rigdom, at der vist ikke skal findes mange blandt Europas Folketærd, der i deres ældre Poesi kan opvise Magen dertil.

Men det er vel mere end sandsynligt, at de, der allervigtigt søge at nedlægge vor Litteratur, aldeles ikke kjende noget til disse tidligere Perioder, hvorfra vor Digtervirksomhed er udgaaet, og hvortil den i flere af sine bedste Værker viser tilbage. Thi vel at mærke, det er jo som oftest kun de mest overfladiske, og tillige de mest samvittighedsløse Bladskrivere i et mod os fanatisk bevæget Land, der her føre det store Ord. Disse tænke da snarest kun paa den moderne Deel af vor Litteratur, som de dog vel heller ikke kjende stort til. Thi hvorledes skulde de under deres Hastværksarbejder, og under deres Stræben efter at ophidse Masserne imod os, faae Tid til at studere vort Sprog, som dog er den første Betingelse for at kjende vor Litteratur. De kjende da vel neppe Andet end enkelte Skrifter deraf, som Hændelsen har kastet dem i Hænderne, og som de kun have læst flygtig og i en maadelig Overfættelse, og oveniud med et forudfattet Had og med en ond Villie, saa at de aldeles ikke besad hverken den Indsigt eller den Fordomsfrihed og aandelige Egeevægt, der er nødvendig for her at sælde nogen billig og retfærdig Dom.

(Sluttet.)

Litteratur.

— En af den svenske Konges Ordonnants-Officerer, John Billiehöök, fik i 1859 Tilladelse til at indtræde i et af Bouadregimenterne i Afrika, for at gjøre sig bekendt med Forholdene og Tjenesten her. Skjebnen var ham saa gunstigt, at lade hans Balg falde paa 2det Regiment, der ikke blot blev meget benyttet imod Franskmændenes vilde Naboer i Nordafrika, men som ogsaa tog en levende Deel i den italienske Krig og udmærkede sig baade ved Magenta og Solferino. Billiehöök har nu samlet sine Erindringer fra de to bevægede Aar 1859 og 1860 i et større Skrift, „To Aar i Landt Bouaverne“, der giver en livlig Skildring af Heltedigtet i Afrika og Skjæmsysterne der, og en detailleret Fremstilling, ledsaget af Kort og Slagplaner, over den italienske Krig. Ravnlig for det sidste Felttogets Bekommande hendelede vi vore militære Læseres Opmærksomhed paa det ogsaa i recent udvortes Henseende smukt udtrykte Skrift. (Schuboths Forlag).

*) Grimhild (Grimhilde) = den grumme Valkyrie, Brynhild = den berømligste Valkyrie, ere ægte nordiske Navne, hvis fulde Betydning neppe var kendt i Tyskland. Mærkeligt er det ogsaa, at Kong Gunthers Sønnebarn, efter Nibelungenlied, maatte søge Eivert (Sigurd) i Norge; altsaa henvises vi ogsaa her til det fjerneste Norden.